

Asia: VN/2401/2026

Ehdotus kansalliseksi mediakasvatuslinjauksiksi

1. Johdanto

Mahdolliset kommentit ja huomiot johdannosta:

Linjausten antamaa määritelmää medialukutaidosta tulisi päivittää. Sivulla 6 todetaan, että ”Medialukutaitoa tarkastellaan linjauksissa taitona, jota tarvitaan jatkuvasti kehittyvässä ja muuttuvassa mediamaailmassa.” Vaikka tämä on melko yleinen määritelmä, medialukutaidosta puhuminen nimenomaan ”taitona” antaa asiasta vääristyneen kuvan. Määritelmän kautta medialukutaito näyttäytyy asiana, jonka yksilö joko osaa tai ei osaa. Median ja teknologioiden nopeasti muuttuvassa maailmassa kyseessä on kuitenkin enemmän jatkuvasti kehitettävä ja kehittyvä lähestymistapa kuin yksiselitteinen ”taito”. Jo sanan muuttaminen monikkomuotoon ja puhuminen ”taidoista” yksittäisen ”taidon” sijaan antaisi asiasta totuudenmukaisemman kuvan.

Sivulla 6, sinisessä laatikossa medialukutaitoa määritellään niin ikään ” taitoina, tietämyksenä ja kriittisenä ymmärryksenä, joiden avulla kuka tahansa voi tuottaa, käyttää ja arvioida mediasisältöjä vastuullisesti ja turvallisesti.” Vaikka tässä puhutaankin ”taidoista” yksittäisen ”taidon” sijaan, määritelmä antaa edelleen ymmärtää, että medialukutaito on asia, jonka voi absoluuttisesti hallita. Tosiasiassa tuskin kukaan voi tuottaa, käyttää ja arvioida mediaa aina täysin ”vastuullisesti” ja ”turvallisesti”. Linjauksissa tulisikin mieluummin puhua median vastuullisemmasta ja turvallisemmasta käytöstä.

Medialukutaidon määritelmään soisi myös lisättävän median eettisemmän ja muita huomioivan käytön näkökulman. Medialukutaidossa ei ole kyse vain lähdekritiikistä, kuten nykytuotoinen määritelmä antaisi ymmärtää, vaan myös mediassa toimimisesta muita kunnioittavalla ja huomioivalla tavalla.

2. Mediakasvatuksen nykytila

Mahdolliset kommentit ja huomiot mediakasvatuksen nykytilasta:

Ei lausuttavaa.

3. Visio

Mahdolliset kommentit ja huomiot visiosta:

Linjauksissa muotoiltu visio on tärkeä ja oleellinen. Mediakasvatuksen tehtävä on todellakin ”vahvistaa kaikkien Suomessa asuvien kriittistä medialukutaitoa ja osallisuutta yhteiskuntaan.” Tähän liittyen huomattakoon, että linjauksissa muualla määritellyt toimenpiteet liittyvät lähinnä lasten, nuorten ja nuorten aikuisten mediakasvatukseen. Miten käytännössä suunnitellaan edistettävän ikääntyvien ja vanhusten medialukutaitoja?

4. Tavoitteet

Mahdolliset kommentit ja huomiot tavoitteista:

Ei lausuttavaa.

5. Toimenpiteet

Mahdolliset kommentit ja huomiot toimenpiteistä:

Varsinkin lasten ja nuorten mediankäyttöön on otettu valtiollisella ja yhteiskunnallisella tasolla selkeästi kantaa säättämällä koulujen oppitunneille älypuhelinkielto. Lisäksi on keskusteltu laajalti sosiaalisen median käytön kieltämisestä alle 15-vuotialta. Vaikka kieltoon löytyy oppimisrauhan turvaamisen kannalta perusteita, kiellot ja keskustelut antavat ristiriitaisen viestin suhteessa linjauksissa esimerkiksi s. 14 sanallistettuun lähtökohtaan, jonka mukaan kaikilla kansalaisilla on oikeus ”käyttää digitaalista mediaa turvallisesti ja reilusti nopeasti kehittyvässä mediaympäristössä.” Ajavatko digitaaliseen ja sosiaaliseen mediaan liitetyt uhat siis kuitenkin nuorten median käytön oikeuksien edelle?

Sosiaaliseen mediaan liittyy ilman muuta ongelmia, joita on käytävä seikkaperäisesti läpi lasten ja nuorten kanssa. Tarvitaan toisin sanoen mediakasvatusta. Mediakasvatuksen tutkimuksen näkökulmasta esiin nousee huoli siitä, että sosiaalisen median käyttöön otettu kieltävä linja johtaa tilanteeseen, jossa sosiaalisen median käytön turvallisempaa käyttöä ei opeteta nuorille kouluissa lainkaan. Onko oletuksena, että nuoret ovat esimerkiksi 15 vuotta täytettyään automaattisesti valmiita käyttämään sosiaalisen median kanavia, kuten TikTokia, vaikka niiden käyttöön on suhtauduttu tähän ikävuoteen asti tuomitsevasti? On oletettavaa, että kiellot ja suositukset johtavat tilanteisiin, joissa nuoret käyttävät kiellettyjä laitteita tai alustoja aikuisilta salaa. Kieltävä mediakasvatus voi lisätä epäluottamusta nuorten ja aikuisten välillä sekä syödä pohjaa hedelmällisiltä mediakasvatuksellisilta kohtaamisilta.

S. 13 mainitaan, että mediakasvatuksen tulevaisuuden tavoitteena on tarjota ”tukea erilaisiin mediankäytön tilanteisiin kodeissa ja perheissä.” Tämä on ilman muuta tärkeää ja suositeltavaa, mutta myös kouluissa tarjottava mediakasvatus on edelleen ensiarvoisen tärkeää. Mediakasvatus kouluissa ei toisin sanoen saa ottaa yksinomaan kieltävää muotoa sillä perusteella, että mediakasvatustyöstä muutoin vastaavat kodit.

6. Toimeenpano ja seuranta

Mahdolliset kommentit ja huomiot toimeenpanosta ja seurannasta:

Ei lausuttavaa.

7. Liitteet

Mahdolliset kommentit ja huomiot liitteistä:

Ei lausuttavaa.

8. Yleiset kommentit linjausluonnoksesta

Yleiset kommentit kokonaisuudesta:

Linjauksissa on hienoa se, että niissä puhutaan kautta linjan siitä, miten mediakasvatuksen on pohjauduttava tutkittuun tietoon.

9. Muita mahdollisia terveisiä valmistelijoille

Muita mahdollisia terveisiä:

-

Sutinen Susanna
Turun yliopisto